

УДК 377 + 378.147

Сапожник Д.І.

dimalv.ua@gmail.com, ORCID ID: 0000-0002-1125-8571

ResearcherID: G-1404-2019

к.т.н., доц., доцент кафедри товарознавства, митної справи та управління якістю, Львівський торговельно-економічний університет, м. Львів

Пелик Л.В.

lpelyk@gmail.com, ORCID ID: 0000-0002-3365-0312

ResearcherID: F-8017-2019

д.т.н., проф., професор кафедри товарознавства, митної справи та управління якістю, Львівський торговельно-економічний університет, м. Львів

Гаврилишин В.В.

volodymyrka@ukr.net, ORCID ID: 0000-0001-6962-2105

ResearcherID: F-2604-2019

к.т.н., доц., професор кафедри товарознавства, митної справи та управління якістю, Львівський торговельно-економічний університет, м. Львів

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ПІДГОТОВКИ ТОВАРОЗНАВЦІВ-ЕКСПЕРТІВ У МИТНІЙ СПРАВІ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Анотація. Дослідження полягало у вивченні питання щодо підготовки фахівців-товарознавців для митної сфери, професійна діяльність яких на ринку митних послуг є завжди нестандартною та багатофункціональною, а ефективність цієї діяльності безпосередньо впливає на стабільне економічне зростання країни. Показано, що окремі групи товарів зі змінюваними модифікованими властивостями, що складно піддаються автоматизації, залишаються для «ручного» доопрацювання. На цій ділянці роботи знову знадобляться людські ресурси, і насамперед експерти-товарознавці, які мають знання і досвід роботи в митній сфері. Таким чином, для підготовки фахівців митних органів в умовах впровадження цифрових технологій пріоритетними завданнями сучасної вищої освіти мають стати організація тісної співпраці з митними органами, технічне оснащення навчального процесу та створення інформаційного середовища, розробка вимог до описів фахових компетенцій, пов'язаних із цифровою митницею. Розглянуто проблемні питання ідентифікації та класифікації товарів не тільки під час імпорту товарів і вжиття заборонних заходів, заходів тарифного та нетарифного регулювання, а також під час експортних операцій, на чому робиться акцент у навчальних джерелах-рекомендаціях, де першим кроком пропонується прийняти рішення щодо класифікації товару відповідно до ТН ЗЕД. Зазначено, що розширення можливостей експортних операцій вітчизняними виробниками продукції передбачає потребу в підготовці фахівців, здатних ухвалювати рішення про класифікацію на основі ідентифікаційних ознак товару, визначених у ТН ЗЕД. Зроблено висновок, що провідним навчальним закладам у галузі митної справи необхідно скоригувати свої програми і почати підготовку товарознавців для забезпечення, зокрема, мінімізації ризиків при контролі правильності класифікації товарів за ТН ЗЕД. Працевлаштування випускників-товарознавців вбачається у функціональних відділах товарної номенклатури та походження товарів митниць, а також їх експертно-криміналістичних підрозділах. З підготовкою таких фахівців пов'язане подальше вдосконалення методології ідентифікації товарів, зокрема формування електронних ресурсів як для митних органів, так і для учасників ЗЕД.

Ключові слова: товарознавство, митна справа, ідентифікація, класифікація, митний контроль, інновації, програма підготовки, необхідні компетенції.

Sapozhnyk Dmytro

dimalv.ua@gmail.com, ORCID ID: 0000-0002-1125-8571

ResearcherID: G-1404-2019

*Ph.D., Associate Professor, Associate Professor
at the Department of Commodity Research,
Customs Business and Quality Management,
Lviv University of Trade and Economics, Lviv*

Pelyk Lesiya

lpelyk@gmail.com, ORCID ID: 0000-0002-3365-0312

ResearcherID: F-8017-2019

*Doctor of Engineering, Professor,
Professor at Department of Commodity Research,
Customs Business and Quality Management,
Lviv University of Trade and Economics, Lviv*

Havrylyshyn Volodymyr

volodymyrka@ukr.net, ORCID ID: 0000-0001-6962-2105

ResearcherID: F-2604-2019

*Ph.D., Associate Professor,
Professor of the Department of Commodity Research,
Customs Business and Quality Management,
Lviv University of Trade and Economics, Lviv*

INNOVATIVE APPROACHES TO TRAINING COMMODITY EXPERTS FOR PROFESSIONAL ACTIVITY IN CUSTOMS

Abstract. *The research was aimed at studying the issue of training commodity experts for the customs sphere, whose professional activities in the customs services market are always non-standard and multifunctional, and the effectiveness of these activities directly affects the country's stable economic growth. It is shown that certain groups of goods with variable modified properties that are difficult to automate will remain for 'manual' processing. In this area of activity, human resources will again be needed, and first of all, commodity experts with knowledge and experience in the customs sector. Thus, in order to train customs specialists in the context of the introduction of digital technologies, the priorities of modern higher education should include the organization of close cooperation with customs authorities, technical equipment of the educational process and the creation of an information environment, and the development of requirements for descriptions of professional competencies related to digital customs. The article considers the problematic issues of identification and classification of goods not only when importing goods and taking prohibitive measures, tariff and non-tariff regulation measures, but also during export operations, which is emphasised in the educational sources-recommendations, where the first step is to make a decision on the classification of goods in accordance with the Commodity Nomenclature of Foreign Economic Activity (CNFEA). It is noted that expanding the opportunities for export operations by domestic producers of products implies the need to train specialists who are able to make decisions on classification based on the identification characteristics of goods defined in the CNFEA. It is concluded that leading customs educational institutions should adjust their programmes and start training commodity experts to ensure, in particular, minimisation of risks in controlling the correct classification of goods under the CNFEA. Graduates of commodity science are expected to be employed in the functional departments of commodity nomenclature and origin of goods of customs, as well as their expert and forensic units. The training of such specialists is linked to further improvement*

of the methodology for identifying goods, including the development of electronic resources for both customs authorities and foreign trade participants.

Key words: commodity science, customs, identification, classification, customs control, innovation, training program, required competences.

JEL Classification: I20, I23, I25, J31, H53, O57

DOI: <https://doi.org/10.32782/2522-1256-2024-43-11>

Постановка проблеми. Сучасна професійна освіта має бути сфокусована на створенні умов, які гарантують високу якість підготовки майбутніх фахівців та сприяють розвитку їхніх здібностей до самостійного вирішення різноманітних проблем. Це особливо актуально для підготовки товарознавців-експертів у сфері митного контролю, адже професійна діяльність на ринку митних послуг є завжди нестандартною та багатofункціональною. Ефективність такої діяльності безпосередньо впливає на стабільне економічне зростання країни.

Протягом останнього десятиліття фахівці з товарознавства та митної експертизи готувалися і продовжують готуватися в професійній освітній системі, що зародилася в період відсутності інституту митного посередництва. Відповідно, це призвело до того, що нормативно-правова база, освітні стандарти, методичне забезпечення та організація навчального процесу не здатні адекватно реагувати на вимоги ринку праці, пов'язані з даною тенденцією.

Через митний кордон переміщується товар, до якого застосовуються різні заходи держав-

ного регулювання; правильність їх застосування забезпечує митний контроль. Отже, спеціальна підготовка товарознавця для митної сфери має включати знайомство із завданнями, які вирішують митні органи, зокрема правильності ідентифікації та класифікації товарів відповідно до Товарної номенклатури зовнішньоекономічної діяльності (ТН ЗЕД). Необхідність спеціальної підготовки товарознавців для митної сфери зумовлена насамперед необхідністю визначення товарного угруповання, до якого застосовуються ті чи інші заходи регулювання.

Ідентифікація товару є первинною під час вирішення основних митних завдань, зокрема пов'язаних із визначенням коду ТН ЗЕД, розміру митних платежів (акцизів і ПДВ), поміщенням товару під процедуру переробки на та за межами митної території, визначенням країни походження, застосуванням заходів нетарифного регулювання, системи заборон та обмежень, захистом прав правовласників, захистом вітчизняного ринку від товарів, небезпечних та шкідливих для здоров'я людини і довкілля (рис. 1).

Відповідно до Митного кодексу України ідентифікацію товару можна здійснювати

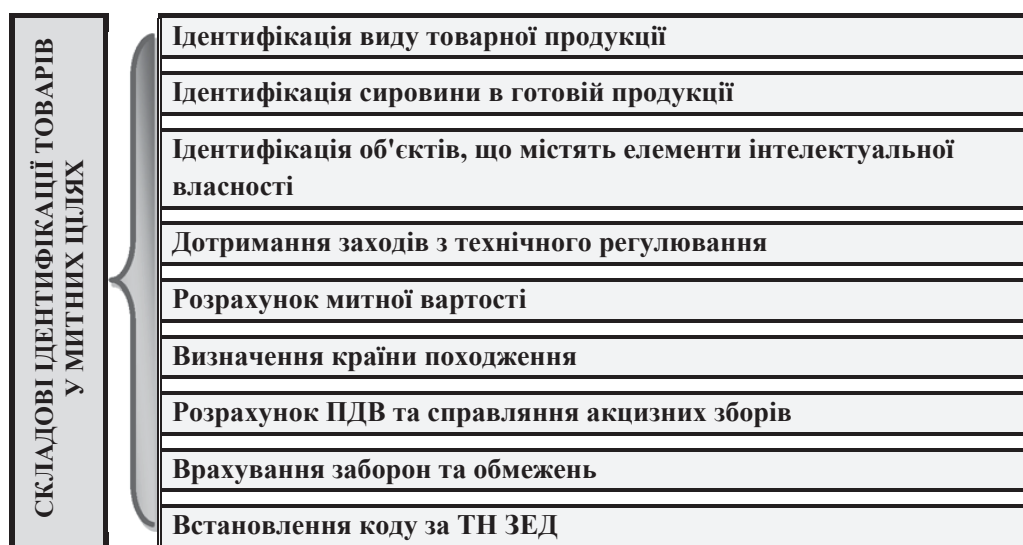

Рис. 1. Складові ідентифікації товарів у митних цілях

Джерело: власна розробка

шляхом відбору проб і зразків, докладного опису товарів, складання креслень, виготовлення масштабних зображень, фотографій, ілюстрацій, використання товаросупровідної та іншої документації, а також іншими способами [1].

У зв'язку з цим виникає об'єктивна потреба в розробці інноваційних підходів, які гарантуватимуть високу якість підготовки товарознавців-експертів для професійної діяльності у митній сфері.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Одне з основних і найважчих завдань митного контролю – це контроль правильності класифікації товару за ТН ЗЕД, оскільки під ідентифікацією товару розуміється визначення його ідентифікаційних ознак, закладених у ТН ЗЕД. При визначенні товарного угруповання в ТН ЗЕД необхідно враховувати властивості, що проявляються товаром, обумовлені численними ознаками. Залежно від виду товару це може бути хімічний склад, виконувана функція, призначення, походження, технологія виготовлення тощо. Ідентифікація як пошук потенційно можливих угруповань (розділів і груп) у ТН ЗЕД передуює класифікації, тим самим зумовлюючи її результат. Основні правила інтерпретації (далі – ОПІ) припускають дослідження угруповань, які тією чи іншою мірою мають відношення до товару, що класифікується. При класифікації товару в митних цілях необхідно одночасно володіти товарознавчими та митними знаннями.

Про важливість спеціальної підготовки товарознавців для митної сфери можна судити з численних публікацій [2–4], у яких ставляться питання вдосконалення митних операцій, що розглядаються з контролем правильності класифікації товарів у вигляді формування переліку товарів із подібними характеристиками, оподатковуваних різними ставками мит. Розібратися в причинах маніпулювання кодом ТН ЗЕД та митною вартістю неважко, проте визначити їх числові значення значно складніше, особливо якщо посадові особи митних органів не мають спеціальної товарознавчої підготовки [5–7].

Постановка завдання. Метою вивчення в статті було питання товарної ідентифікації продукції під час її митного оформлення в контексті підготовки фахівців-товарознавців для митної сфери.

Виклад основного матеріалу дослідження. Використовувані в митних техно-

логіях інформаційні продукти багато в чому полегшують роботу посадових осіб митних органів у пунктах пропуску. Однак формування переліку товарів зі схожими характеристиками, які оподатковуються різними ставками митних зборів, вимагає визначення та аналізу класифікаційних ознак, властивостей і технічних характеристик товарів. Очевидно, що розроблення таких переліків має проводитися на етапі підготовки роз'яснень щодо класифікації окремих категорій товарів і впроваджуватися за допомогою системи управління ризиками в технології митного адміністрування. Для їх формування від самого початку необхідні товарознавчі знання, які сприятимуть визначенню товарів, найпріоритетніших з погляду потенційного ризику несплати митних платежів, і вжиттю оперативних заходів реагування, а саме: створенню цільових профілів ризику.

Використання експертного методу аналізу текстів рішень щодо класифікації товарів, прийнятих митним органом, припускає, що всі ідентифікаційні ознаки враховано і ОПІ ТН ЗЕД застосовано правомірно. Наприклад, застосування ОПІ За безпосередньо пов'язане з визначенням основної властивості товару, при цьому для визначення критерію, що вказує на основну властивість, надається певна свобода. Залежно від виду товару це може бути його вартість, об'ємно-масові характеристики або призначення. Для встановлення останніх потрібні глибокі товарознавчі знання.

Ідентифікація та класифікація товарів за ТН ЗЕД необхідні не тільки під час імпорту товарів і вжиття заборонних заходів, заходів тарифного та нетарифного регулювання, вони також важливі й під час експортних операцій. На цьому, зокрема, робиться акцент у навчальних джерелах-рекомендаціях як для експортерів-фахівців, так і початківців [8–10], де першим кроком пропонується прийняти рішення щодо класифікації товару згідно з ТН ЗЕД. Відповідно, розширення можливостей експортних операцій вітчизняними виробниками продукції передбачає потребу в підготовці фахівців, здатних ухвалювати рішення про класифікацію на основі ідентифікаційних ознак товару, визначених у ТН ЗЕД.

З метою просування вітчизняних несировинних товарів на світові ринки у 2018 р. було створено ДУ «Офіс з розвитку підприємництва та експорту». Серед його основних завдань задекларована підтримка вітчизняних

експортерів, а головним критерієм віднесення товару до сировинних або несировинних товарів є ступінь участі людини у формуванні його принципових характеристик і технології виробництва. При цьому часом визначення останніх – зовсім не просте завдання, яке може вирішити тільки спеціально підготовлений товарознавець-експерт.

Що стосується експортованих підконтрольних товарів, то, ґрунтуючись на положеннях чинного законодавства України [11], для ідентифікації товарів (технологій) під час зовнішньоекономічних угод на їх відповідність контрольним спискам, державним інтересам і зовнішнім зобов'язанням України здійснюється їх офіційна експертиза. Вона проводиться на основі матеріалів, поданих стороною зовнішньоторговельної угоди з метою оформлення ліцензії (дозволу) відповідно до законодавства про експортний контроль. Позитивний висновок державної експертизи є підставою для отримання ліцензії на виконання зовнішньоторговельних дій із контрольованими товарами (технологіями). Іншими словами, експортний контроль товарів в Україні проводять за допомогою:

- ідентифікації товарів (технологій) шляхом визначення їх відповідності позиціям, внесеним до списків контрольованих;
- дозвільного порядку для зовнішньоекономічних угод;
- прикордонного, митного та валютного контролю.

У контрольних списках, що містять продукцію, яка має той чи інший стосунок до певного виду продукції (наприклад, зброї масового знищення), всі учасники різних видів державного контролю стикаються з необхідністю ідентифікації товару і подальшого визначення коду ТН ЗЕД. Належність конкретного обладнання або матеріалу до обладнання або матеріалів, що підлягають експортному контролю, визначається відповідністю їхніх технічних характеристик технічному опису, наведеному в графі «Найменування», і коду ТН ЗЕД. Крім того, під час оформлення документів, необхідних для контролю за вивезенням з України обладнання та матеріалів, включених до цих списків, не допускається використання кодів ТН ЗЕД, інших, ніж зазначені в контрольних списках. Необхідність ідентифікації товару та визначення його властивостей виникає в усіх видах державного контролю ЗЕД. Тому актуальність питання про спеціальну підготовку

фахівців із товарознавства для здійснення митного контролю очевидна. Слід зазначити, що цілеспрямована підготовка товарознавців-експертів для митної сфери навчальними закладами четвертого рівня акредитації в нашій країні не проводилася [12]. В табл. 1 наведено пропонування перелік фахових компетенцій підготовки здобувачів за освітньою програмою «Товарознавство та експертиза у митній справі».

При цьому навчальний план передбачає вивчення освітніх компонент, що дозволяють навчати товарознавців за класичними програмами підготовки, оскільки, крім базових товарознавчих, включає такі освітні компоненти, як: «Державне регулювання зовнішньоторговельної діяльності»; «Митні платежі»; «Митні операції та митні процедури»; «Технічні засоби митного контролю»; «Організація митного контролю товарів і транспортних засобів»; «Митні інститути захисту прав інтелектуальної власності»; «Системи управління ризиками при проведенні митного контролю»; «Ціноутворення у зовнішньоторговельній діяльності»; «Інформаційні митні технології»; «Міжнародне комерційне право».

На нашу думку, включення названих освітніх компонент до програми підготовки товарознавців для митної сфери дасть змогу сформувати товарознавчі навички та вміння з урахуванням вимог міжнародної практики ЗЕД. Вона сфокусована на одній із найскладніших професійних операцій – визначенні ідентифікаційних ознак, що вказують на відповідність коду ТН ЗЕД. Про проблеми, пов'язані з класифікацією товарів за ТН ЗЕД, свідчить судова практика митних органів за напрямом класифікації товарів за ТН ЗЕД [3; 13].

Найбільшу групу проблемних товарів, що мають стійку тенденцію неправильної класифікації за ТН ЗЕД, становлять окремі групи продовольчих і непродовольчих товарів. «Лідерами» в цьому напрямі є складні машини та механізми, обладнання, в тому числі електронна апаратура, а також пластмаси та вироби з них, засоби наземного транспорту, взуття, меблі, текстильні вироби.

З метою вдосконалення митного контролю та мінімізації ризиків під час контролю правильності класифікації товарів за ТН ЗЕД передбачені державні послуги з прийняття попередніх класифікаційних рішень. Для надання цієї послуги митній службі потрібні товарознавці з глибокими знаннями сучасних

Таблиця 1

**Пропонований перелік фахових компетенцій підготовки здобувачів
за освітньою програмою «Товарознавство та експертиза у митній справі»**

№	Фахові компетенції підготовки здобувачів вищої освіти
1	навички управління основними характеристиками товарів (кількісними, якісними, асортиментними та вартісними) на всіх етапах життєвого циклу з метою оптимізації асортименту, скорочення товарних втрат і наднормативних товарних запасів;
2	знання асортименту та споживчих властивостей товарів, чинників, що формують і зберігають їхню якість;
3	уміння аналізувати попит і розробляти заходи щодо стимулювання збуту товарів та оптимізації торговельного асортименту;
4	знання методів ідентифікації, оцінки якості та безпеки товарів для діагностики дефектів, виявлення небезпечної, неякісної, фальсифікованої та контрафактної продукції, скорочення та попередження товарних втрат;
5	здатність виявляти характеристики ціноутворення товарів на основі аналізу споживчих властивостей для оцінки їх ринкової вартості;
6	уміння оцінювати відповідність товарної інформації вимогам нормативної документації;
7	системне уявлення про правила і порядок організації та проведення товарної експертизи, підтвердження відповідності та інші види оціночної діяльності;
8	уміння проводити приймання товарів за кількістю, якістю та комплектністю, визначати вимоги до товарів і встановлювати відповідність їхньої якості та безпеки технічним регламентам, стандартам та іншим документам;
9	здатність здійснювати контроль за дотриманням вимог до пакування та маркування, правил і термінів зберігання, транспортування та реалізації товарів, правил їх викладення в місцях продажу згідно зі стандартами мерчандайзингу, прийнятими на підприємстві, розробляти пропозиції щодо запобігання та скорочення товарних втрат;
10	уміння працювати з товаросупровідними документами, контролювати виконання умов і термінів поставки товарів, оформляти документацію з обліку торговельних операцій, використовувати сучасні інформаційні технології в торговельній діяльності, проводити інвентаризацію товарно-матеріальних цінностей;
11	уміння аналізувати комерційні пропозиції та обирати постачальників споживчих товарів з урахуванням вимог до якості та безпеки, екології, тенденцій попиту, моди, нових технологій виробництва;
12	здатність організувати закупівлю та постачання товарів, здійснювати зв'язки з постачальниками та покупцями, контролювати виконання договірних зобов'язань, підвищувати ефективність торговельно-закупівельної діяльності;
13	уміння аналізувати рекламації та претензії до якості товарів, готувати висновки за результатами їх розгляду;
14	системне уявлення про основні організаційні та управлінські функції, пов'язані із закупівлею, постачанням, транспортуванням, зберіганням, прийманням та реалізацією товарів;
15	здатність застосовувати принципи товарного менеджменту та маркетингу при закупівлі, просуванні та реалізації сировини і товарів із урахуванням їх споживчих властивостей.

Джерело: власна розробка

технологій виробництва товарів, що переміщуються, як правило, товарів «нового покоління» зі зміненими характеристиками і властивостями. Для цих цілей у існуючі програми доцільним було би введення освітньої компоненти «Інноваційні технології виробництва товарів» не тільки для товарознавців, а й для фахівців митної справи.

Висновки і перспективи подальших досліджень у даному напрямі. Митний

контроль вельми багатогранний і передбачає вирішення економічних, правових і технічних завдань. Тому в митній службі потрібні юристи, економісти, фахівці з інформаційних технологій, товарознавці тощо. Очевидно, що провідним навчальним закладам у галузі митної справи необхідно скоригувати свої програми і почати підготовку товарознавців для забезпечення мінімізації ризиків при контролі правильності класифікації товарів за ТН ЗЕД.

Товарознавець-експерт із глибокими знаннями структури ТН ЗЕД та основ митної справи сьогодні надзвичайно затребуваний у митній службі; його досвід можна використувати, зокрема, під час розроблення сценаріїв для спеціалізованих програмних продуктів. Працевлаштування випускників-товарознавців вбачається у функціональних відділах товарної номенклатури та походження товарів митниць, а також експертно-криміналістичних підрозділах ДМС України. З підготовкою таких фахівців пов'язане подальше вдосконалення методології ідентифікації товарів, зокрема формування електронних ресурсів як для митних органів, так і для учасників ЗЕД.

Кадрові ресурси, що вивільняються в результаті автоматизації окремих рутинних і повторюваних процесів ідентифікації, доцільно задіяти під час аналізу й опрацювання (розроблення) даних для системи управління ризиками, активність якої сьогодні дещо згасла, але за нею майбутнє, і цього ніхто не стане спростовувати. Слід справедливо зазначити, що автоматизувати процеси ідентифікації імпортованих та експортованих товарів на 100% не можна. Окремі групи товарів зі змінюваними модифікованими властивостями, що складно піддаються автоматизації, залишаться для «ручного» доопрацювання. На цій ділянці роботи знову знадобляться людські ресурси, і насамперед експерти-товарознавці, які мають знання і досвід роботи в митній сфері. Таким чином, для підготовки фахівців митних органів в умовах впровадження цифрових технологій пріоритетними завданнями сучасної вищої освіти мають стати організація тісної співпраці з митними органами, технічне оснащення навчального процесу та створення інформаційного середовища, розробка вимог до описів фахових компетенцій, пов'язаних із цифровою митницею.

ЛІТЕРАТУРА

1. Митний кодекс України. Документ 4495-VI (в ред. від 27.07.2024 р.). *Законодавство України. Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text>
2. Гуцул І.А., Крисовата К.В., Титор В.Й. Актуальні тенденції митно-тарифного регулювання зовнішньої торгівлі України. *Економіка та суспільство*. 2022. Вип. 44. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-44-65>

3. Сташевська І.В., Петренко І.С. Проведення товарознавчих експертиз із визначення кодів товару згідно з УКТ ЗЕД державними або громадськими інституціями. *Криміналістичний вісник*. 2021. № 2 (36). С. 104–112. DOI: <https://doi.org/10.37025/1992-4437/2021-36-2-104>

4. Chen H., Van Rijnsoever B., Molenhuis M., van Dijk D., Tan Y., Rukanova B.D. The use of machine learning to identify the correctness of HS Code for the customs import declarations. *IEEE 8th International Conference on Data Science and Advanced Analytics (DSAA) IEEE*. Porto, Portugal. *IEEE Xplore*. 2021. DOI: <https://doi.org/10.1109/DSAA53316.2021.9564203>

5. Олійник Д.С. Управління ризиками митного контролю в контексті вимог Кіотської конвенції. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2011. № 2. Т. 1. С. 197–201.

6. He M., Wang X., Zou C., Dai B., Jin L. A Commodity Classification Framework Based on Machine Learning for Analysis of Trade Declaration. *Symmetry*. 2021. No. 13(6). DOI: <https://doi.org/10.3390/sym13060964>

7. Santana R. Introduction to the Harmonized System. Geneva, Switzerland. TBT Workshop. June 19, 2023. URL: https://www.wto.org/library/events/event_resources/tbt_1906202310/141_665.pdf

8. «Експортувати просто» / упорядник: агенція «Маркет. Інфо». Київ : Саміт-Книга, 2000. 352 с.

9. A Basic Guide to Exporting / Doug Barry, editor. 11th Edition. Washington, DC. U.S. Department of Commerce. 2015. 251 p. URL: https://efaidnbmnnnibpcajpcgclclefindmkaj/https://legacy.trade.gov/Guide_To_Exporting.pdf

10. Сучасні технології реалізації експортного потенціалу: колективна монографія. Київ : Ун-т «КРОК», 2022. 454 с.

11. Про державний контроль за міжнародними передачами товарів військового призначення та подвійного використання. Закон України № 549-IV (в ред. від 31.12.2023 р.). *Законодавство України. Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/549-15#Text>

12. Головай Н., Ясишена В., Бей С. Професійна підготовка студентів в галузі митної справи у вищих навчальних закладах. *Mechanism of an Economic Regulation*. 2022. № 3–4(97–98). С. 151–154. DOI: <https://doi.org/10.32782/mer.2022.97-98.23>

13. Сушкова О.Є. Щодо окремих напрямів розвитку системи податкових та митних експертиз в Україні. *Митна безпека*. 2019. № 3. С. 115–127. DOI: <https://doi.org/10.33244/2617-5959.3.2019.115-127>

REFERENCES

1. Mytnyj kodeks Ukrainy. Dokument 4495-VI (v red. vid 27.07.2024 r.), *Zakonodavstvo Ukrainy. Verkhovna Rada Ukrainy*, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text>
2. Hutsul, I. A., Krysovata, K. V., Tytor, V. J. (2022), Aktual'ni tendentsii mytno-taryfnoho rehuliuвання zovnishn'oi torhivli Ukrainy. *Ekonomika ta suspil'stvo*, is. 44. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-44-65>
3. Stashevs'ka, I. V., Petrenko, I. S. (2021), Provedennia tovaroznavchykh ekspertyz iz vyznachennia kodiv tovaru zghidno z UKT ZED derzhavnymy abo hromads'kymy instytutsiiamy. *Kryminalistychnyj visnyk*, no. 2 (36), pp. 104–112. DOI: <https://doi.org/10.37025/1992-4437/2021-36-2-104>
4. Chen, H., Van Rijnsoever, B., Molenhuis, M., van Dijk, D., Tan, Y., Rukanova, B. D. (2021), The use of machine learning to identify the correctness of HS Code for the customs import declarations, *IEEE 8th International Conference on Data Science and Advanced Analytics (DSAA) IEEE*, Porto, Portugal, IEEE Xplore, DOI: <https://doi.org/10.1109/DSAA53316.2021.9564203>
5. Olijnyk, D. S. (2011), Upravlinnia ryzykamy mytnoho kontroliu v konteksti vymoh Kiots'koi konventsii, *Visnyk Khmel'nyts'koho natsional'noho universytetu. Ekonomichni nauky*, no. 2, vol. 1, pp. 197–201.
6. He, M., Wang, X., Zou, C., Dai, B., Jin, L. (2021), A Commodity Classification Framework Based on Machine Learning for Analysis of Trade Declaration. *Symmetry*, no. 13(6), DOI: <https://doi.org/10.3390/sym13060964>
7. Santana, R. (June 19, 2023), Introduction to the Harmonized System. Geneva, Switzerland, TBT Workshop, available at: https://www.wto.org/library/events/event_resources/tbt_1906202310/141_665.pdf
8. “Eksportuvaty prosto” / uporiadnyk: ahentsiia “Market. Info” (2000), Samit-Knyha, Kyiv, Ukraine.
9. A Basic Guide to Exporting / Doug Barry, editor (2015), 11th Edition. Washington, DC. U.S. Department of Commerce, 251 p., available at: https://efaidnbmnnnibpcajpcgclefindmkaj/https://legacy.trade.gov/Guide_To_Exporting.pdf
10. Suchasni tekhnolohii realizatsii eksportnoho potentsialu: kolektyvna monohrafiia (2022), Un-t “KROK”, Kyiv, Ukraine.
11. Pro derzhavnyj kontrol' za mizhnarodnymy peredachamy tovariv vijs'kovoho pryznachennia ta podvijnoho vykorystannia. *Zakon Ukrainy No. 549-IV* (v red. vid 31.12.2023), *Zakonodavstvo Ukrainy, Verkhovna Rada Ukrainy*, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/549-15#Text>
12. Holovaj, N., Yasyshena, V., Bej, S. (2022), Profesijna pidhotovka studentiv v haluzi mytnoi spravy u vyschykh navchal'nykh zakladakh. *Mechanism of an Economic Regulation*, no. 3–4(97–98), pp. 151–154, DOI: <https://doi.org/10.32782/mer.2022.97-98.23>
13. Sushkova, O. Ye. (2019), Schodo okremykh napriamiv rozvytku systemy podatkovykh ta mytnykh ekspertyz v Ukraini. *Mytna bezpeka*, no. 3, pp. 115–127, DOI: <https://doi.org/10.33244/2617-5959.3.2019.115-127>

Стаття надійшла до редакції
14 листопада 2024 року